

Broj: 01-37-1264-36/16
Sarajevo, 10.11.2017.godine

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRILUŽENO:		20-11-2017	
Broj predmeta	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01,02	37	2725	17

vešta: 01-50-1-15-35/16
01-50-1-1575/15

PREDMET: Izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini - d o s t a v l j a s e

Poštovani,

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 118. sjedinici održanoj 19.10.2017.godine, razmotrilo je i usvojilo Izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini

Zaduženo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da usvojeni Izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini uputi u parlamentarnu proceduru i dostavi Zajedničkoj komisiji za ljudska prava radi organizovanja tematske sjednice.

U skladu sa pomenutim zaključcima dostavljamo Izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini na dalje postupanje.

S poštovanjem,

Prilog:

- Zaključak Vijeća ministara BiH broj: 05-07-1-2634-10/17 od 20.10.2017.godine
- Izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini*

Način otpreme: kurirom

Broj: 05-07-1-2634-10/17
Sarajevo, 20. 10. 2017. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE

PREMIJENO:	23-10-2017	Broj priloga
Broj	04/03-37-1-26433/16	-

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE
- n/r tajnika Ministarstva -

SARAJEVO

PREDMET: Obavijest o zaključku Vijeća ministara BiH

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 118. sjednici, održanoj 19. 10. 2017. godine, razmotrilo je i usvojilo Izvješće o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini.

Zaduženo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da Izvješće o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini uputi u parlamentarnu proceduru.

Zaduženo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da Izvješće o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini dostavi Zajedničkom povjerenstvu za ljudska prava radi organiziranja tematske sjednice.

O zaključku vas informiramo radi njegove provedbe.

S poštovanjem,

GENERALNI TAJNIK
Zvonimir Kutleša

Izveštaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u BiH

UVOD

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH je na 35. sjednici, održanoj 30.8.2016. usvojio Izveštaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u BiH sa sljedećim ZAKLJUČCIMA:

1. Zadužuje se Vijeće ministara Bosne i Hercegovine da dostavi novi Izveštaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u BiH koji treba sadržavati Izveštaj Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine o slobodi govora i medijskih sloboda u BiH;
2. Zadužuje se Vijeće ministara Bosne i Hercegovine da dostavi sveobuhvatnu informaciju o svim potezima različitih tijela i institucija u Bosni i Hercegovini koji nisu u skladu sa članom IV 3 j) I članom II 3 g), h) I j) Ustava BiH;
3. Zajednička Komisija za ljudska prava Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine će nakon dobivanja Izveštaja organizirati tematsku sjednicu, na kojoj će predmet rasprave biti Izveštaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini, na kojoj će biti pozvane državne i entitetske institucije te međunarodne i domaće organizacije koje se bave ovim pitanjima, te će o tome obavijestiti oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

U cilju postupanja po Zaključku 1 Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je posredstvom projekta Evropske komisije organizovalo tri radionice sa novinarima i članovima Radne grupe za pripremu Izveštaja o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u BiH. Radionice su održane, tokom oktobra i novembra 2016. godine, u Tesliću, Sarajevu i Međugorju, a u njihovom radu učestvovalo je oko 60 učesnika.

Tom prilikom prezentirana je Informacija o pojavama pritisaka i zastrašivanja medija u Bosni i Hercegovini koju je pripremila Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine iz decembra 2015. godine i podnijelo Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Izveštaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini koji je pripremila Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine u martu 2016. i podnijelo Vijeću ministara BiH i Izveštaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini koju je pripremila Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine u oktobru 2016. godine.

U fokusu rada radionica bili su međunarodni i domaći pravni propisi, institucije i kodeksi, preporuke međunarodnih tijela dostavljenih Bosni i Hercegovini te iskustva iz prakse o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini.

Kao rezultat rada tri navedene radionice, postojećih informacija i izvještaja tri državna ministarstva, pripremljen je ovaj Izveštaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini.

1. Pravni okvir

1.1. Međunarodni pravni propisi

Prava i slobode predviđene u **Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda** i njeni protokoli direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda u članu 10. 1. propisuje da svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne spriječava države da zahtijevaju dozvole za rad televizijskih, radio i bioskopskih preduzeća. 2. Pošto korišćenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbjednosti, radi spriječavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, spriječavanja otkrivanja obavještenja dobijenih u povjerenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.

Kancelarija Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava pridaje veliki značaj **Rezoluciji Generalne skupštine 70/162** koja se odnosi na sigurnost novinara i pitanju nekažnjivosti.

Član 18. **Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima** definira da svako ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti, dok se članom 19. stav 2. precizira da svako ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo obuhvata slobodu da traži, dobija i širi informacije i misli svake vrste, bez obzira na granice, bilo usmeno, pismeno, štampom ili u umjetničkoj formi, ili bilo kojim drugim sredstvom po svom izboru. Vršenje prava predviđenih u stavu 2. ovog člana nosi sa sobom posebne dužnosti i odgovornosti. Zbog toga se ono može podvrgći određenim ograničenjima koja moraju biti utvrđena zakonom i biti neophodna:

- a) za poštovanje prava ili ugleda drugih osoba;
- b) za zaštitu državne sigurnosti ili javnog reda, ili javnog zdravlja ili morala.”

Komitet za ljudska prava Ujedinjenih nacija je po Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima donio zaključna razmatranja na Treći periodični izvještaj Bosne i Hercegovine, a koji je Komitet razmatrao na sjednicama 14. i 15. marta 2017. godine.

Komitet je 23. marta 2017. godine usvojio Zaključna razmatranja među kojim se navodi i sljedeće:

37. Komitet je zabrinut zbog izvještaja o uznemiravanju i zastrašivanju novinara i da su mediji i dalje izloženi prevelikom uticaju vlada, političkih stranaka i privatnih interesnih grupa i političkim, uključujući i finansijskim, pritiscima s kojima se suočavaju javni emiteri od vlade, što vodi autocenzuri i subjektivnom izvještavanju. Konstatuje sa zabrinutošću da Zakon o slobodi pristupa informacijama još uvijek nije u potpunosti primijenjen (čl. 17 i 19).

38. Država potpisnica treba da u potpunosti garantuje slobodu izražavanja i slobodu štampe i medija, kao i pristup informacijama. Treba temeljito istražiti sve slučajeve napada na novinare i medije i da one koji su odgovorni privede licu pravde, i ako budu proglašeni krivim, da im izrekne odgovarajuće kazne. Država potpisnica treba preduzeti mjere kako bi osigurala da javni emiteri ne budu podložni političkim utjecajima.

1.2. Domaći pravni propisi

Pravni okvir za zaštitu slobode govora i slobode medija u Bosni i Hercegovini sadržan je u Ustavu Bosne i Hercegovine i ustavima entiteta, zakonskim propisima i važećim međunarodnim dokumentima, koje je Bosna i Hercegovina dužna poštovati.

U članu II (Ljudska prava i osnovne slobode) Ustava Bosne i Hercegovine, definirano je da će Bosna i Hercegovina i oba njena entiteta osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. U katalogu ljudskih prava, pored ostalih navodi se i pravo na slobodu izražavanja.

Sloboda izražavanja garantovana je članom II/3h Ustava Bosne i Hercegovine u kome stoji da „Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava II ovog člana, što uključuje i slobodu izražavanja.“ Odredbe o slobodi izražavanja sadrže i Ustav Federacije Bosne i Hercegovine (član II/A2) i Ustav Republike Srpske (član 32 i 34).

Ustavi entiteta, definiraju da će se ustavima osigurati primjena najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda, da su građani ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki su pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, spol, jezik, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno podrijetlo, rođenje, naobrazbu, imovno stanje, političko i drugo uvjerenje, društveni položaj ili drugo osobno svojstvo, pored ostalog slobodu govora i štampe, slobodu mišljenja, savjesti i uvjerenja.

Slobodno je osnivanje novinskih i izdavačkih preduzeća, izdavanje novina i javno obavještanje drugim sredstvima u skladu sa zakonom. Cenzura štampe i drugih vidova javnog obavještanja je zabranjena. Sredstva javnog obavještanja dužna su da blagovremeno, istinito i objektivno obavještavaju javnost (Amandman XLIII tačka 1. na Ustav RS-a)

Statut Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 17/08 i 39/09) u članu 13, (Osnovna prava i obaveze) pored ostalog definiše da svako ima pravo uživati sva prava i slobode garantirane Ustavom i zakonima BiH, Statutom i zakonima Distrikta, bez diskriminacije po bilo kom osnovu. U članu 17. Javno informiranje u stavu (1) definiše se da sve institucije Distrikta poštuju slobodu informiranja.

Što se tiče zakonskih propisa kojima je garantovana sloboda govora i medijskih sloboda odnosno kojima se obezbjeđuju preduslovi nezavisnih elektronskih medija, tu je više zakona koji na prilično sveobuhvatan način regulišu ovu problematiku.

Slobodu izražavanja prevashodno garantuje **Zakon o komunikacijama Bosne i Hercegovine** („Sl. glasnik BiH“ broj: 75/06) u kome se sektor emitovanja i telekomunikacija definiše kao „sektor koji garantuje zaštitu slobode izražavanja i slobode mišljenja, poštujući opšteprihvaćene standarde ponašanja, nediskriminacije, pravičnosti, tačnosti i nepristrasnosti.“ Ovdje svakako treba pomenuti i Regulatornu agenciju za komunikacije (RAK), kao nezavistan organ koji ima izvršna ovlašćenja, uz mogućnost sankcionisanja medija ukoliko krše odredbe vezane za elektronske medije.

Pored Zakona o komunikacijama, tu je i Zakon o javnom RTV sistemu Bosne i Hercegovine, koji članom 4. garantuje uređivačku nezavisnost i institucionalnu autonomiju javnih RTV sistema (BHRT, FTV i RTRS).

Važno pitanje kada je riječ o slobodi izražavanja je i pitanje klevete, koje je ranije bilo regulisano u krivičnim zakonima, ali je reformom krivičnog zakonodavstva iz 2003. godine, dekriminalizovano, na način da su brisane odredbe o kleveti i uvredi odnosno da su ukinuta krivična djela klevete iz krivičnih zakona na svim nivoima vlasti u BiH i suđenja su iz krivičnog domena prebačena u domen građanskog prava odnosno u parnični postupak, što je bio radikalna zaokret na ovom planu.

Bosna i Hercegovina je prva od država u regionu to učinila i na taj način učinila veliki korak u stvaranju uslova za razvoj slobodnih i nezavisnih medija. Time je ukinuta mogućnost da se novinarima, za ono što izjave ili napišu, izrekne zatvorska kazna. Pitanje klevete regulisano je **zakonima o kleveti u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine** i tužbe za klevetu raspravljaju se u građanskim parnicama odnosno u parničnom postupku za nanijetu duševnu bol, te se supsidijarno primjenjuju i Zakon o obligacionim odnosima i zakoni o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj.

Krivičnopravna zaštita života i tjelesnog integriteta svih građana pa i novinara u Bosni i Hercegovini je osigurana krivičnim zakonima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koji propisuju kazne za različite vrste napada na navedene vrijednosti. Sve inkriminacije kojima se štiti život i tjelesni integritet čovjeka mogu se podijeliti u dvije grupe. Prvu grupu čine one inkriminacije kod kojih su život i tijelo čovjeka primarni i isključivi objekat zaštite i nalaze se u posebnoj glavi krivičnih zakona (krivična djela protiv života i tijela), dok drugu grupu čine one inkriminacije koje se nalaze u različitim glavama krivičnih zakona i kod kojih primarni objekat zaštite predstavljaju neke druge individualne ili društvene vrijednosti (npr. krivična djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina, krivična djela protiv javnog reda i sl).

Važeće krivično zakonodavstvo u BiH ne previđa napad na novinare kao posebno krivično djelo. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH prikuplja statističke podatke o procesuiranju krivičnih djela na osnovu njihovih naziva i numeracije predviđenih zakonom, a ne na osnovu obilježja ostvarenih u vezi sa izvršenjem krivičnog djela u pojedinačnim predmetima. Uslijed ovih okolnosti nije moguće dostaviti podatke o procesuiranju krivičnih djela čijim su izvršenjem oštećena lica koja se bave novinarskom profesijom.

Zakonom o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik BiH", broj: 59/09), poglavlje III – Zaštićena prava u članu 6. (Oblast primjene) pored ostalog definira da se ovaj zakon primjenjuje na postupanje svih javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih lica s javnim ovlaštenjima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih lica, u svim a posebno u sljedećim oblastima života, pored ostalog i na javno informisanje i medije.

Kodeks za štampu i online medije BiH je izveden iz postojećih evropskih standarda novinarske prakse. Kodeks ima za cilj da postavi osnove sistema samouređivanja u štampi i online medijima, koji će biti smatran moralno obavezujućim za novinare, urednike, vlasnike i izdavače printanih i online medija. Sektor štampanih medija i njihova uređivačka politika zasnovana je na Kodeksu za štampu koji implementira Vijeće za štampu, kao nevladina organizacija.

Novinari štampe i online medija u BiH (u daljem tekstu „novinari“) imaju obavezu da prema javnosti održavaju visoke etičke standarde u bilo kojem trenutku i pod bilo kakvim okolnostima. Dužnost novinara i izdavača štampe i online medija je poštovati potrebe građana za korisnim, blagovremenim i relevantnim informacijama, kao i braniti načela slobode informisanja i pravo na pravedan komentar i kritičko novinarstvo. Novinari će se pridržavati općeprihvaćenih društvenih standarda pristojnosti i poštivanja etničke, kulturne i religijske raznolikosti BiH.

Ponašanje medija u izbornom periodu koje je takođe dio slobode govora i medijskih sloboda, regulisano je poglavljem 16. **Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i Pravilnikom o medijskom predstavljanju političkih subjekata** u periodu od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora. Uloga medija i slobodni novinari su jako bitni u ovom procesu, jer samo birači koji imaju slobodan pristup informacijama sposobni su da slobodno odaberu političku opciju u širokom spektru političkih opcija.

Ministarstvo pravde BiH je od entitetskih ministarstava pravde i Pravosudne komisije Brčko distrikta BiH zatražilo informacije o aktivnostima koje su preduzeli na izmjenama i dopunama entitetskih krivičnih zakona, kako bi se inkriminirali napadi na novinare i dobilo sljedeće informacije:

Ministarstvo pravde Republike Srpske u obavještenju od 13.04.2016. godine je istaklo da je Programom rada za 2016. godinu (IV kvartal) planirana izrada novog teksta Krivičnog zakona Republike Srpske, te da će radna grupa koja je formirana za izradu zakona, razmotriti i problematiku inkriminacije napada na novinare i ugrožavanje slobode govora.

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je Krivični zakonik Republike Srpske, („Sl. glasnik Republike Srpske“ br. 64/17 od 10 jula 2017. godine.), u kome nije propisano novo krivično djelo-napad na novinare u vršenju novinskog poziva/posla.

Pravosudna komisija Brčko distrikta BiH u svom aktu od 19.04.2016. godine, navela je da u Planu rada za 2016. godinu, nisu planirane aktivnosti koje se tiču inkriminacije napada na novinare odnosno izmjene i dopune Krivičnog zakona u pogledu sankcionisanja napada na medije i novinare.

Federalno ministarstvo pravde je svojim aktom od 11.07.2016. godine istaklo da su planirane aktivnosti na izradi novog cjelovitog Kaznenog zakona FBiH i u tom smislu planirano je formiranje radne grupe koja bi izvršila analizu aktuelnog kaznenog zakonodavstva u FBiH, a to podrazumjeva da će se razmotriti i uvođenje novih kaznenih djela, pa i kaznenog djela napada na novinare.

2.Preporuke međunarodnih tijela dostavljenih BiH

BiH je od **Vijeća za ljudska prava UN-a** nakon podnošenja Izvještaja o univerzalnom periodičnom pregledu (UPR) zaprimila sljedeće preporuke koje se odnose na slobodu mišljenja i izražavanja:

- Poduzeti potrebne mjere kako bi se zajamčilo, u svim okolnostima, potpuno poštivanje slobode izražavanja i slobode štampe;
- Poduzeti korake kako bi se dodatno osigurala sloboda govora i sloboda pristupa informacijama;
- Odmah poduzeti korake kako bi se omogućila potpuna istraga navodnih prijetnji i zastrašivanja novinara i medija;
- Osigurati zaštitu novinara, medijskog osoblja i aktivista za ljudska prava od svih napada, te istražiti i procesuirati takve napade i odgovorne dovesti pred lice pravde;
- Boriti se protiv prakse zastrašivanja i pritiska prema novinarima i aktivistima za ljudska prava;
- Javno osuditi bilo kakav napad ili zastrašivanje novinara i aktivista za ljudska prava, istražiti takve radnje i dovesti počinitelje pred lice pravde;
- Koristiti međunarodne dobre prakse kao posebna mjerila napretka u poboljšanju stanja medija, kao što je predložila predstavnica OSCE-a za slobodu medija Dunja Mijatović.

3.Važnost slobode govora i slobode medija

Da bi se obezbjedilo da jedno društvo bude demokratsko i slobodno mora se obezbjediti sloboda izražavanja i sloboda medija, te u tom smislu sloboda izražavanja i sloboda medija predstavljaju jedan od temeljnih stubova na kojima počiva svako demokratsko i civilno društvo. To podrazumjeva pravo na iznošenje mišljenja i objavljivanje informacija bez straha od kažnjavanja ili nekih drugih negativnih posljedica. Međutim, javnost u Bosni i Hercegovini u posljednjih nekoliko godina, upoznata je sa sve češćim napadima na novinare i medije što ne govori u prilog demokratskom ambijentu Bosne i Hercegovine, pogotovo što ti napadi nisu adekvatno sankcionisani.

Ne može se govoriti o istinski demokratskoj državi, čiji su građani istinski slobodni, ukoliko ne postoje efektivni mehanizmi koji će osigurati nezavisnost medija i slobodu izražavanja mišljenja generalno. Sloboda izražavanja je s jedne strane individualna i spada u red osnovnih ljudskih prava, ali je istovremeno i političko pravo, i u tom smislu građani moraju imati mogućnost da se kritički odnose prema postupcima vlasti i da ukazuju na zloupotrebu vlasti, a tu je ključna uloga medija.

Nije dovoljno da se obezbjedi da samo pojedinac može slobodno izreći svoje mišljenje već se mora obezbjediti da što veći broj drugih osoba to čuje, a to je moguće samo ako jedno društvo ima slobodne medije koji će građanima pružati istinite, potpune i raznovrsne informacije iz različitih izvora, kako bi građani sami kritički ocijenili informacije i donijeli sud o nekoj aktuелnoj situaciji u društvu i državi. Niti jedan pojedinac ili nosilac vlasti ne bi trebao biti zaštićen od kritike na njegov rad ili datu izjavu, zbog čega se slobodi medija u međunarodnom pravu poklanja značajna pažnja, a sloboda medija u Bosni i Hercegovini predmet je praćenja i analize više međunarodnih organizacija. S druge strane, poštovanje slobode medija i novinarstva podrazumjeva i postojanje odgovornosti samih novinara u korišćenju medijskih sloboda, a sloboda medija ne može biti izgovor za neetično i neprofesionalno pisanje i izvještavanje o pojedincima ili grupama.

4. Međunarodni standardi profesionalne etike u novinarstvu

Međunarodni standardi profesionalne etike u novinarstvu pripremljeni su pod pokroviteljstvom UNESCO-a na sastancima međunarodnih i regionalnih organizacija novinara od 1978. do 1983. godine, a objavljena su na četvrtom konsultativnom sastanku u Parizu 20. novembra 1983. godine, koji je predstavljalo 400.000 aktivnih novinara iz svih dijelova svijeta.

Načelo I: Pravo građana na istinitu informaciju

Grupe građana i pojedinci imaju pravo na objektivnu sliku stvarnosti na osnovu tačnog i potpunog informisanja, i na slobodno iskazivanje svog mišljenja u različitim kulturnim i komunikacijskim medijima.

Načelo II: Novinarska posvećenost objektivnoj stvarnosti

Glavni zadatak novinara jeste da služi pravu građana na istinitu i verodostojnu informaciju tako što će biti posvećen objektivnoj stvarnosti, što znači da će savjesno izvještavati o činjenicama i postavljati ih u odgovarajući kontekst, ukazujući na njihovu povezanost i ne iskrivljujući ih, koristeći svoje novinarske kreativne sposobnosti na takav način da pruži javnosti odgovarajuću građu koja će olakšati stvaranje tačne i obuhvatne slike svijeta, u kojoj su porijeklo, priroda i suština događaja, procesa i stanja shvaćeni onoliko objektivno koliko je to moguće.

Načelo III: Društvena odgovornost novinara

U novinarstvu, informacija se shvata kao društveno dobro, a ne kao roba, što znači da novinar dijeli odgovornost za informaciju koju prenosi i da je stoga odgovoran ne samo onima koji kontrolišu medije već, u krajnjoj liniji, najširoj javnosti, uključujući i razne društvene interese. Društvena odgovornost novinara iziskuje da on u svim okolnostima postupa u skladu sa sopstvenom savješću.

Načelo IV: Profesionalni integritet novinara

Društvena uloga novinara zahtijeva da profesija održava visoke standarde integriteta, uključujući i pravo novinara da ne prihvati zadatak koji se kosi s njegovim ubjeđenjem ili da ne imenuje izvor informacije, kao i pravo da učestvuje u odlučivanju u mediju u kojem je zaposlen. Profesionalni integritet ne dopušta novinaru da prihvati bilo koji oblik mita ili unaprijeđenje ličnog interesa koji je u suprotnosti sa općim dobrom. Isto tako, profesionalna etika nalaže da se poštuje intelektualna svojina i posebno, da se izbjegava plagijat.

Načelo V: Dostupnost informacija i učešće javnosti

Priroda profesije zahtijeva da se novinar zalaže za to da informacije budu dostupne javnosti i da se javnosti omogući učešće u medijima, uključujući i pravo na ispravku i pravo na odgovor.

Načelo VI: Poštovanje privatnosti i ljudskog dostojanstva

Sastavni dio novinarskih profesionalnih standarda jeste poštovanje prava pojedinca na privatnost i ljudsko dostojanstvo, u saglasnosti sa odredbama međunarodnih i domaćih zakona koji štite pravo i ugled drugih osoba, i zabranjuju klevetu, ocrnjivanje, kaljanje ugleda i blaćenje.

Načelo VII: Poštovanje javnog interesa

Novinarski profesionalni standardi propisuju dužno poštovanje prema društvenoj zajednici, njenim demokratskim ustanovama i javnom moralu.

Načelo VIII: Poštovanje univerzalnih vrijednosti i raznovrsnosti kultura

Pravi novinar zalaže se za univerzalne vrijednosti humanizma, prije svega za mir, demokratiju, ljudska prava, društveni napredak, poštujući pri tom osobeni karakter, vrijednost i dostojanstvo svake kulture, kao i pravo svakog naroda da slobodno izabere i razvija svoj politički, ekonomski i kulturni sistem. Dakle, novinar aktivno učestvuje u društvenoj transformaciji u pravcu demokratskog poboljšanja društva i doprinosi, putem dijaloga, klimi povjerenja u međunarodnim odnosima, koja vodi ka miru i pravdi u cijelom svijetu. Profesionalna etika zahtjeva da novinar bude svjestan svih bitnih odredbi sadržanih u međunarodnim konvencijama, deklaracijama i rezolucijama.

Načelo IX: Suzbijanje rata i drugih velikih zala s kojima se suočava čovječanstvo

Etička posvećenost univerzalnim vrijednostima humanizma zahtjeva od novinara da se uzdrži od opravdavanja i podstrekavanja ratne agresije i trke u naoružanju, naročito u nuklearnom naoružanju, i svih drugih oblika nasilja, mržnje i diskriminacije, a naročito rasizma i aparthejda, ugnjetavanja od strane tiranskih režima, kolonijalizma i neokolonijalizma, kao i drugih velikih zala koja pogađaju čovječanstvo, kao što su siromaštvo, glad i bolest. Postupajući tako, novinar može da pomogne da se iskorijene neznanje i nerazumjevanje među narodima, da se poveća osjetljivost društvenih zajednica za potrebe i želje drugih i da se obezbjedi poštovanje i dostojanstvo za sve narode, etničke grupe i pojedince, bez obzira na rasu, spol, jezik, nacionalnost, vjeru ili filozofsko ubjeđenje.

Načelo X: Unaprijeđivanje novog svjetskog informacionog i komunikacionog poretka

Novinar obavlja svoj zadatak u savremenom svijetu u okviru kretanja ka novim međunarodnim odnosima uopće i, posebno, ka novom informacionom poretku. Novinar ima posebnu obavezu da unaprijeđuje proces demokratizacije međunarodnih odnosa u oblasti informacija, posebno tako što će čuvati i podsticati mirne i prijateljske odnose među državama.

5. Podaci o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u BiH prikupljene od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstva pravde BiH i Ministarstva sigurnosti BiH

- a) Tabela pregled podataka koji su prikupljeni od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine

Tabela broj 1. Pritisci i zastrašivanja novinara

Institucija	Godina	Broj predmeta	Komentar i drugo
Tužilaštvo BiH	2014/2015	0	<i>Nisu imali predmeta</i>
VSTV	2012-2014.	0	<i>Nisu imali predmete iz čl.191 KZ FBiH, čl.180i181KZRS i čl.188 KZ Distrikt</i>
Sud BiH	2015.	-	Nemaju informacije

RAK BiH	2015.	-	Nemaju informacije i nije u okviru njihovih nadležnosti
Federalno ministarstvo pravde	2015.	-	Ne vode evidenciju
FMUP	2015.	-	MUP Kantona Sarajevo je u 2014. izvršio pretres „InterSoft“ d.o.o. Sarajevo i portala „Klix.ba“, a postupajući po naredbi Općinskog suda u Sarajevu
Kantonalno tužilaštvo Sarajevo	2015.	1	<i>Prijetnja medijima Depo.ba</i> Postoji još prijava koje mogu imati veze sa pritiskom i zastrašivanjem, ali nisu u mogućnosti dati tačne informacije o broju
Osnovni Sud Banja Luka	2015.	-	Ne vodi se posebna evidencija o vrsti predmeta, obzirom da Sud vodi evidenciju o broju predmeta, a ne o vrsti djela
Okružno tužilaštvo Banja Luka	2014/2015	-	Naredba o sprovođenju istrage protiv osumnjičenih „InterSoft“ d.o.o. Sarajevo i odgovornog urednika portala „Klix.ba“ zbog osnovane sumnje da su počinili KD neovlašteno prisluškivanje i tonsko snimanje iz čl. 174 stav 1 KZRS
Ukupno		1	

Podaci koje je Ministarstvo za ljudska prava BiH dobilo od institucija u BiH

Tabela broj 2. Registrirani napadi na novinare u periodu od 2006 – 2016.

Napadi i prijetnje	Broj
Fizički napadi	48
Prijetnje smrću	19
Prijetnje putem telefona	2
Prijetnje	3
Prijetnje fizičkim nasiljem	1
Napad na imovinu	1
Prijetnje opasne po sigurnost novinara	2
Ukupno:	77

Podaci koje je Ministarstvo za ljudska prava BiH dobilo od Udruženja “BH novinari”

Tabela broj 3. Pregled kršenja medijskih sloboda i prava novinara za 2016. godinu koje je registrirala linija za pomoć novinarima

Napadi i prijetnje	Broj
Fizički napadi	5
Prijetnje i pritisci	17
Kleveta	5
Prijetnje smrću	5

Ostali slučajevi	6
Radna prava/mobbing	4
Pravni savjeti	9
Javna reakcija na događaje	7
Žalbe protiv novinara i medija	2
Ukupno:	60

Podaci koje je Ministarstvo za ljudska prava BiH dobilo od Udruženja “BH novinari”

Tabela broj 4. Pregled slučajeva presuđenih u korist novinara u periodu od 2006 – 2014. godine koje je registrirala linija za pomoć novinarima

9 pravosnažnih presuda ili 15% je riješeno u korist novinara, 7 presuda sa isplatom novčane kompenzacije novinarima (200-500 KM); dvije krivične presude u korist novinara s naknadom štete (600-1500 KM) i jedan slučaj javnog izvinjenja novinaru koji je žrtva napada.

U 13 slučajeva ili 22% nisu provedene istrage ili nedostaju dokazi za postupanje pravosudnih institucija.

5 slučajeva ili 8,4% je slučajeva upućenih tužilaštvu ili sudu za provođenje dodatnih mjera, u kojim je policija provodila istrage i dokumentaciju predala VSTV BiH i/ili sudu na dalje postupanje.

14 slučajeva ili 23,7% podnijeti su od strane policije ili pravosudnih institucija.

10 slučajeva ili 16,94% je podneseno od strane Linije za pomoć novinarima.

8 slučajeva ili 13,55% je tretirano kao prekršaj, a ne kao krivično djelo.

Za 9 slučajeva ili 15,25% Linija za pomoć novinarima očekuje informacije ili urgencije za dostavljanje informacija.

Od 3-6 mjeseci protekne od događaja do provođenja istrage od strane policije.

Od 2-2,5 godina protekne do donošenja konačne presude za novinare.

Podaci koje je Ministarstvo za ljudska prava BiH dobilo od Udruženja “BH novinari”

Tabela broj 5. Registrirani predmeti od strane medija koji se odnose na kršenja medijskih sloboda i prava novinara

Medijske kuće	Broj
FTV	15
BHRT	7
Nezavisne novine	3
Dnevni Avaz	3
RTV Mostar	3
RTV Alfa	3
BN TV	2
Capital.ba	2
Tačno.net	2
Start magazin	2
Ukupno:	42

Podaci koje je Ministarstvo za ljudska prava BiH dobilo od Udruženja “BH novinari”

Tabela broj 6. Podaci o tužbama za klevetu protiv novinara / medija / dostavljeni od strane sudova i medija za period 2013 – 2016. godina

Status predmeta	Broj
Završeni predmeti	12
Otvoreni predmeti	74
Stanje mirovanja	1
Arhivirano	3
Ukupno:	90

Podaci koje je Ministarstvo za ljudska prava BiH dobilo od Udruženja "BH novinari"

Tokom rata od 1992-1995. godine u Bosni i Hercegovini, 45 novinara je poginulo. Još nijedan od ovih slučajeva nije sudski procesuiran.

Zaključak:

Iz prikupljenih podataka, prikazanih u ovih 6 tabela, uočljivo je da se razlikuju podaci dobiveni od institucija u BiH i podaci dobiveni od Udruženja „BH novinari“, odnosno da institucije u BiH ne vrše evidenciju podataka koji se odnose na pritiske i zastrašivanja novinara.

Promatrajući podatke iz tabele broj 4. - Pregled slučajeva presuđenih u korist novinara u periodu od 2006 – 2014. godine koje je registrirala linija za pomoć novinarima nameće se pitanje zašto je potreban vremenski period od 2-2,5 godine koji protekne do donošenja konačne presude za novinare.

b) Pregled podataka koji su prikupljeni od strane Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine gdje su u fokusu međunarodni izvještaji

Tabela 7. Izvještaji Reportera bez granica – Indeks slobode medija

Godina	Ukupno ocijenjenih zemalja	Pozicija BiH
2004.	167	21 mjesto
2006.	167	19 mjesto
2009.	175	39 mjesto
2014.	180	66 mjesto
2016.	185	68 mjesto

Izvor podataka: Izvještaj Ministarstva pravde BiH

Kako bi se pratio naredak vezan za slobodu medija u BiH Ministarstvo pravde BiH u svom Izvještaju se poziva na dostupne izvještaje međunarodnih organizacija i drugih subjekata u periodu od 2010 do 2016. godine.

Sloboda medija je ključno pitanje kojim se bavi Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini. U svom tematskom izvještaju iz februara 2010. godine, Misija OSCE -a u Bosni i Hercegovini ističe da su novinari i dalje žrtve direktnog nasilja i da su njihova pravna, kao i lična sigurnost ugrožena.

Misija OSCE -a u BiH dana 03.05.2016. godinu, navodi da država koja je nekada služila kao primjer medijskih sloboda u regionu (prva je dekriminalizovala klevetu i usvojila najliberalnije medijske zakone na svijetu) u izvjesnoj mjeri gubi svoj sjaj. Bosna i Hercegovina je u 2016 godini pala na ljestvici indeksa slobode štampe Reportera bez granica, te sada zauzima 68 mjesto na globalnom nivou. Ovo je odraz činjenice da su novinari u Bosni i Hercegovini često meta prijetnji i političkog pritiska, navodi se u Indeksu slobode štampe.

U dokumentu „Pod pritiskom: Izvještaj o stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini“ u izdanju Mediacentra Sarajevo iz februara 2010 godine, navodi se, da nekoliko dostupnih izvještaja vezanih za slobodu medija u Bosni i Hercegovini, pokazuju da su medijske slobode značajno unaprjeđene te da je njihovo poštovanje bilo na relativno visokom nivou u određenim periodima (Press Freedom Index, Reporters without borders –Indeks slobode medija, Reporteri bez granica), ali postoje indikatori opadanja nivoa poštovanja medijskih sloboda u posljednjih nekoliko godina.

U istom dokumentu, a pozivajući se na strane izvore, navedeno je da na normativnom nivou postoji zaštita medijskih sloboda i da je zakonski okvir za zaštitu slobode izražavanja i slobode medija uglavnom ocjenjen kao napredan i usklađen sa najvišim međunarodnim standardima, ali da u praksi postoje manji ili veći problemi u implementaciji zakonskih odredbi.

Analiza medijskog okruženja u Bosni i Hercegovini za 2012. godinu prezentirana u Izvještaju Fondacije Friedrich Ebert Stiftung (FES) pod nazivom Balkanski medijski barometar, ukazuje na obnovljeni govor mržnje i upotrebu jezika nasilja u nekim medijima, korišćenje javnih RTV servisa u FBiH i RS kao propagandnog alata u službi vladajućih stranaka, povećan pritisak na slobodu izražavanja od strane političara i vjerskih vođa i kao logičan ishod takvih trendova –gubitak povjerenja javnosti u medije.

Centar za istraživačko novinarstvo (CIN) dana 03.05.2015. godine, pozivajući se opet na podatke Reportera bez granica, navodi da se Bosna i Hercegovina prema indeksu slobode medija za 2014. godinu našla na 66 mjestu među 180 država svijeta po pitanju slobode medija. Naša zemlja nije zabilježila napredak na polju medijskih sloboda u odnosu na 2013. godinu, kada je pala za deset mjesta u odnosu na 2012. godinu.

CIN u istom tekstu poziva se i na podatke Udruženja „BH novinari“ da je u posljednjih osam godina u Bosni i Hercegovini evidentirano 400 slučajeva uskraćivanja slobode izražavanja i prava novinara, 60 fizičkih napada na novinare i 17 prijetnji smrću novinarima. Samo u devet slučajeva napada na novinare donesene su pravosnažne presude, od čega su dva napada na novinare tretirana kao krivični postupci, a ostali kao prekršaji. CIN dalje ističe da Bosna i Hercegovina pada na listi medijskih sloboda.

U izvještaju **Evropske komisije o Bosni i Hercegovini iz 2015. godine**, a vezano za ocjenjivanje pripremljenosti Bosne i Hercegovine navodi se između ostalog da se od Bosne i Hercegovine u narednoj godini očekuju odlučnije istrage o prijetnjama prema novinarima i stvaranje finansijske sigurnosti za javne emitere i da je Bosna i Hercegovina od septembra 2014 do 2015 godine, jedino nazadovala na području slobode medija (izražavanja).

Fondacija Heinrich Boll Stiftung takođe pozivajući se na Reportere bez granica navodi da je Bosna i Hercegovina nekad služila kao primjer medijske slobode u regionu, usvajajući najliberalnije medijske zakone na svijetu, u 2016. godini, pala na ljestvici Indeksa slobode štampe i zauzima 68 mjesto na globalnom nivou.

Analize pokazuju da se situacija na polju medija u Bosni i Hercegovini počela pogoršavati tokom proteklih deset godina, a prema navodima **IREX-ovog Indeksa održivosti medija**, negativni trend se nastavlja, iako sporijim tempom i u posljednjih nekoliko godina.

Predstavnica OSCE-a za slobodu medija Dunja Mijatović istakla je: „Sigurnost novinara je još uvijek glavna prijetnja slobodi medija u Bosni i Hercegovini, kao i u ostalim zemljama članicama OSCE-a, te stoga borba za iskorjenjivanje prakse nekažnjavanja u ovoj oblasti ima suštinski značaj. Takođe postoji hitna potreba za osiguranjem nezavisnosti i održivosti javnih servisa i regulatornih agencija, kako bi se osnažila sloboda medija u ovoj zemlji.“

Urednik BIRN-ovog magazina Balkan Insight (BIRN-Balkanska mreža istraživačkog novinarstva), navodi da „mediji dijele istu sudbinu sa državom koja je duboko polarizovana i kulturno osiromašena.“

Evropska federacija novinara (EFJ) saopštava da je nedopustivo i krajnje zabrinjavajuće što napadi na novinare u Bosni i Hercegovini ostaju nekažnjeni i poziva nadležne organe u Bosni i Hercegovini da ove napade istraže i procesuiraju.

U Izvještaju Evropske komisije za Bosnu i Hercegovinu za 2016. godinu, navodi se da je: „U izvještajnom periodu nastavljen politički i finansijski pritisak na medije.

Praksa zastrašivanja i upućivanja prijetnji novinarima i urednicima, se nastavlja kao i polarizacija medija na političkoj i nacionalnoj osnovi“. Postupanje organa vlasti u slučaju upućivanja prijetnji novinarima nije zadovoljavajuće, a zabilježeni su i slučajevi verbalnih napada političara na novinare kaže se u Izvještaju.

U martu 2016. godine, pripadnici ekstremističke grupe registrovane u Republici Srpskoj i Srbiji, fizički i verbalno su napali televizijske ekipe N1 i FTV-a. Vlasti Republike Srpske nisu javno osudile ovaj napad, a policija Republike Srpske izdala je svega dva prekršajna naloga protiv počinioca.

U izvještaju Evropske komisije o napretku BiH za 2016. godinu se navodi:

„Regulatorna agencija za komunikacije izdaje dozvole za sve vrste emitovanja u skladu sa Zakonom o komunikacijama BiH. Međutim, još uvijek nije osigurana nezavisnost tri javna emitera u državi u okviru javnog RTV sistema. Javni emiteri u entitetima su i dalje izloženi političkom uticaju.

U martu je Parlament FBiH pokrenuo postupak za izmjenu Zakona o Javnom servisu Radiotelevizije čime bi se omogućilo imenovanje članova Upravnog odbora Radio-televizije FBiH na period od jedne godine bez provođenja konkursne procedure u RAK-u. Federacija BiH nije usvojila odgovarajuće izmjene i dopune kako bi uskladila svoje propise o javnom emitovanju sa zakonom na državnom nivou, te osigurala depolitizovan i na zaslugama zasnovan odabir i imenovanje članova Upravnog odbora. Zbog nedostatka politički nezavisnog upravnog odbora, RTV servis je i dalje podložan političkom utjecaju.

Imenovanje Upravnog odbora RTRS-a ne može još biti završeno zbog političkih nesuglasica u vladajućoj koaliciji u Narodnoj skupštini Republike Srpske. Upravni odbor RTRS-a je i dalje politički opredijeljen a entitetski emiter je i dalje pod čvrstom političkom kontrolom vladajuće stranke što ugrožava uređivačku politiku RTRS-a.

Zbog političke opstrukcije, statut javnog RTV servisa na državnom nivou, odnosno Radiotelevizije Bosne i Hercegovine (BHRT) nije izmijenjen, niti je usvojen Statut Korporacije javnih RTV servisa kako je predviđeno Zakonom o Javnom RTV sistemu Bosne i Hercegovine“.

U martu 2016. godine Parlamentarna skupština BiH je pokrenula postupak za izmjenu Zakona o Javnom RTV servisu. Zakon se još nalazi u parlamentarnoj proceduri.

U Izvještaju Evropske komisije za 2016. godinu se navodi i kako još nije u potpunosti postignuta transparentnost vlasništva nad medijima, niti je zbog problematičnih zakonskih odredbi koje otežavaju sistematičan uvid u vlasničku strukturu, osiguran dostup do cjelovitih informacija. Ovo je naročito problematično u vezi sa online medijima koji često nisu registrovani kao medijske kuće.

Naglašava se kako je potrebno unaprijediti propise koji uređuju finansiranje medija iz sredstava vlade. Na državnom nivou još uvijek nije donesen zakon o transparentnosti vlasništva nad medijima. Javni emiteri koji nisu dio javnog RTV sistema se finansiraju iz opštinskih i kantonalnih budžeta, te su i dalje su pod jakim utjecajem politike. Propisi koji uređuju državnu pomoć i konkurenciju sadržavaju odredbe koje ozbiljno ometaju nezavisnost i rad emitera što ugrožava slobodu izražavanja u državi.

Na entitetskom nivou, Republika Srpska ima pravnu mogućnost da finansira i javne i privatne medije. Nedostatak transparentnosti i jasnih kriterija u dodjeljivanju subvencija predstavlja ozbiljan problem, zaključeno je u izvještaju EK za 2016. godinu.

Zaključak:

U krivičnim zakonima u BiH, ne postoji izričito propisano ni jedno krivično djelo koje je moguće počinuti isključivo protiv novinara, a iz podataka koji se evidentiraju u Sistemu za upravljanje predmetima (CMS-u) ne može se utvrditi podatak o zanimanju stranke, jer nije obavezan, te se uglavnom i ne unosi u Sistem. Visoki sudski i tužilački savjet BiH u svom odgovoru je upravo istakao tu činjenicu, pa iz navedenog razloga, kroz raniji izvještaj Ministarstva pravde BiH, nije bilo moguće izvršiti analizu sudskog postupanja po krivičnim prijavama za krivična djela počinjena prema novinarima i broju procesuiranih lica odgovornih za napade na novinare u vršenju njihove profesionalne dužnosti u zadnjih deset godina.

c) Pregled podataka koji su prikupljeni od strane Ministarstva sigurnosti BiH gdje je akcenat stavljen na statističke podatke dostavljene od SIPE, MUP-a FBiH, MUP-a RS i Policije Distrikta Brčko

Tabela broj 8. Podaci koji se odnose na nedozvoljenu distribuciju satelitskog signala, prijetnje i napade na novinare

Institucija	Godina	Broj prijava	Komentar i drugo
SIPA	2015.	<u>1</u>	Član 246. KZ BiH - Nedozvoljena distribucija satelitskog signala – obrađen predmet i Izvještaj podnesen Tužilaštvu BiH o učinjenom KD i učiniocu protiv 1 fizičkog lica
MUP FBiH	2015-2016.	<u>3</u> prijave – prijetnje novinarima upućene putem društvenih mreža <u>2</u> prijave – neovlašten pristup u zaštićeni sistem elektronske obrade podataka koji su koristili novinari	*Zabilježeno je i ometanje rada web portala, uzrokovano tzv DdoS napadima na 4 portala.
MUP RS	2015 – 2016.	<u>6</u>	3 KD „ugrožavanje sigurnosti“ 2 – narušavanje javnog reda i mira – grubo vrijeđanje i fizički napadi na novinare 1 – prijetnja upućena pozivom na mob.telefon i slanjem sms poruke
Policija Distrikta Brčko	2015 – 2016.	<u>2</u>	Obje prijave su se odnosile na ugrožavanje rada novinara
Obavještajno-bezbjednosna agencija BiH	2015.	Ne vode evidenciju	Prikupljaju podatke i prate pojave koje mogu uticati na bezbjednosnu situaciju u BiH i vezano za to pruža tehničku asistenciju nadležnim organima i institucijama, ali se ne bavi statističkim pokazateljima o ugroženoj

			bezbjednosti novinara u BiH prilikom obavljanja novinarskih aktivnosti.
Ukupno:	2015 – 2016.	<u>14</u>	

Podaci koje je Ministarstvo sigurnosti BiH dobilo od Državne agencije za istragu i zaštitu (SIPA) i ministarstava unutrašnjih poslova entiteta i Distrikta

* DDoS napad je napad na web portal, gdje se vrši “bombardovanje” nekog servisa na web poslužitelju sa dosta velikim brojem posebno konstruisanih zahtjeva, sve dok se poslužitelj ne zaguši i ne uspori do te mjere da posjetioci više ne mogu otvoriti tu web stranicu, nakon čega određena stranica više nije dostupna na internetu.

Zaključak:

Iz prikupljenih podataka koje je dostavilo Ministarstvo sigurnosti očito je da SIPA, MUP FBiH, MUP RS i Policija Distrikta Brčko vode podatke koji se odnose na pritiske i zastrašivanja novinara, što bi trebala biti praksa i za ostale institucije (tužilaštvo, sudstvo...).

Rezultati istraživanja „Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara – BiH“,

U rezimeu rezultata istraživanja „Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara – BiH“, a koje je provela Regionalna platforma Zapadnog Balkana za zatupanje slobode medija i bezbjednost novinara, finansiranom od strane Evropske komisije prezentiranih 10. aprila 2017. godine u Sarajevu, između ostaloge se navodi:

Veliki problem leži u nedostatku transparentnosti u finansiranju medija i nepostojanju jasnih pravila na bazi kojih državni organi trebaju raspodijeliti budžet između medija. Ovo dovodi do nejednakog i netransparentnog finansiranja.

Manjinskim narodima u Bosni i Hercegovini zagantirani su medijski sadržaji na njihovima javnim radio-televizijskim servisima, bar jednom sedmično. Uglavnom zbog nedostatka finansija, ova garancija samo je mrtvo slovo na papiru.

Svi javni radio-televizijski servisi u Bosni i Hercegovini se već godinama nose sa teškom finansijskom situacijom zbog nedostatka efikasnog i stabilnog sistema naplate RTV takse. Politički pritisci na sva tri javna servisa doprinose davanju prednosti nacionalnim i političkim interesima nad interesom javnosti i dovode u pitanje ulogu javnog RTV servisa kao nezavisnog i profesionalnog medija.

Iako je Bosna i Hercegovina prva država u regionu koja je dekriminalizirala klevetu, sudstvo se u prosjeku na godišnjem nivou susreće sa čak 300 tužbi za klevetu. Zakon jeste u velikoj mjeri u skladu sa evropskim zakonima o zaštiti od klevete i sudskom praksom, ali ipak ima vidne nedostatke, među kojima je najznačajnija neujednačenost sudske prakse u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i nedostatak odredbi koje bi regulirale klevetu u online prostoru. Strah od tužbi zbog klevete i efekat samocenzure među novinarima predstavlja veliki problem za slobodu izražavanja u BiH.

Iako medijski zakoni propisuju obavezu poštivanja i podsticanja pluralizma političkih ideja, u praksi je stanje drugačije. Podijeljenost bosanskohercegovačkog društva i jak politički uticaj na medije u velikoj mjeri sprečavaju pluralizam u medijima. Svi mediji u Bosni i Hercegovini, bez obzira da li se radi o privatnim ili javnim medijima, pod uticajem su neke političke partije. Ovaj uticaj naročito je primijetan

tokom izborne kampanje. Novinari izvještavaju prema uputama menadžmenta i vlasnika medija, zasnovanim na njihovim političkim i materijalnim interesima, čime se preferiraju jedne i negiraju druge partije, ne objavljuju za javnost sve bitne informacije i stvara navijačka atmosfera, odnosno, u najboljem slučaju, izvještava prividno neutralno.

Donošenjem Zakona o slobodi pristupa informacijama na nivou države učinjen je pozitivan pomak u domenu prava na pristup oficijelnim dokumentima i informacijama. Za razliku od entitetskih i zakona Brčko Distrikta, jedino Zakon o slobodi pristupa informacijama na nivou Bosne i Hercegovine predviđa novčane kazne, koje dostižu i do 15.000 KM, za javne osobe koje uskrate informacije. U praksi se također događa da se pod „zaštitom privatnosti” pokušavaju sakriti aktivnosti javnih službenika koje su u vezi sa njihovom javnom funkcijom ili su povezane sa grupacijom i kriminalom koji se „skriva” pod privatnošću i tajnošću podataka.

Javne institucije u Bosni i Hercegovini nisu dovoljno transparentne. Prema ispitanicima, najviše transparentnosti pokazuju parlamenti (entitetski i državni). 92% ispitanika tvrdi da su parlamenti potpuno ili u velikoj mjeri transparentni. Ispitanici su, također, zadovoljni transparentnosti policije. 91% ispitanika smatra da je policija potpuno ili u velikoj mjeri transparentna. Najmanje transparentnosti pokazuju vlade i političari.

Kada je u pitanju zaštita prava novinara, značajan nedostatak predstavlja nepostojanje zakona o radu na državnom nivou.

Veliki broj novinara radi bez odgovarajućeg ugovora, a krše se i ostala prava: dužina trajanja godišnjeg odmora, uplata doprinosa, plaćanje prekovremenog rada i tako dalje. U Bosni i Hercegovini ne postoji sindikat novinara. Nedostaje sindikat na državnom nivou, koji bi omogućio da svi novinari u Bosni i Hercegovini djeluju zajedno. U privatnim medijima sindikata najčešće i nema.

Nedostaju odredbe koje štite novinare u slučajevima kada oni odbiju angažman koji nije u skladu sa profesionalnim standardima i novinarskom etikom.

Prema intervjuiranim sagovornicima, u praksi novinari svakodnevno rade pod velikim pritiscima i uticajima, koji potiču od različitih subjekata kako izvan tako i unutar medija.

Istraživanje je pokazalo da najviše uticaja na rad novinara imaju nadležni i viši urednici, čak 76%. Najmanje uticaja na novinare imaju kolege iz njihovih ili drugih medija, i to manje od 1%. 48% ispitanika je odgovorilo da vladini zvaničnici djelimično utiču na njihov rad, dok je 44 % ispitanika odgovorilo da političari djelimično utiču na njihov rad. Mali broj, manje od 1% ispitanika, tvrdi da političari ne utiču na rad novinara.

6. Problemi u praksi, izneseni na radionicama, vezani za slobodu govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini

Razgovor na radionicama sa bosanskohercegovačkim urednicima i novinarima te predstavnicima nevladinog sektora, vezan za slobodu govora i stanje medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini, je obuhvatio problematiku sa kojom se novinari susreću u praksi što se taksativno navodi po oblastima:

Zakonska regulativa

- Neophodne izmjene Zakona o Javnom RTV servisu
- Zakon o online medijima ne postoji
- Definicija govora mržnje ne postoji što predstavlja jedan od problema u praksi
- Općenito napredak je postignut u legislativi ali je njena primjena u praksi upitna

Kadrovska i tehnička osposobljenost

- Loša kadrovska i tehnička osposobljenost
- Redakcije više ne mogu priuštiti profiliranje novinara, pa nema novinara ili novinarki koji bi se specijalizirano bavili određenim oblastima
- Ranije je bilo lakše pratiti teme zbog specijaliziranosti novinara za određene teme, a i sagovornicima je lakše dati izjavu novinarki ili novinaru koji se razumiju u temu
- Nema samoinicijativnog izvještavanja i istraživanja
- Istraživačko novinarstvo nije zaživjelo

Ograničenja zbog uredničke politike i druga ograničenja

- Urednici – nisu zainteresirani za priče o ljudskim pravima, s obzirom na to da nije profitabilno, što predstavlja problem pri izvještavanju
- Urednička politika je problematična, jer je važno samo udovoljiti vlasnicima medija
- Ne postoji uspostavljena transparentnost impressuma – ne zna se ko su urednici i vlasnici medijskih kuća
- Politizacija medija – limitirane medijske slobode
- Problemi financijske prirode – nepoznato porijeklo novca kojim se finansiraju pojedini mediji, što izaziva posljedičnu autocenzuru kod novinara
- Određeni politički subjekti prave selekciju među novinarima i „nepoželjne“ onemogućavaju u obavljanju svog posla
- Gubitak poštovanja prema novinarskoj profesiji općenito
- Izolacija novinarki i novinara
- Manjak solidarnosti među novinarima
- Postoji veliki broj online medija koji koriste pravnu prazninu i ne otkrivaju identitet osoba koje stoje iza napisa u tim medijima. Tu se javlja „teror medija“ bez spremnosti da se preuzme i odgovornost za iznesene navode niti da prilika drugoj strani da čak ni demantira krive navode
- Ograničenje je i educiranost novinara, kako formalna, tako i neformalna post-fakultetska

Izvještavanje o ljudskim pravima, a posebno o ranjivim kategorijama

- Nedostaje hrabrosti za otvaranje „krupnijih“ pitanja i jako su loši s aspektom ljudskih prava u praksi
- U medijima nema interesa za priče o ranjivim kategorijama i ove se priče aktualiziraju kad se nešto obilježava ili kao uvod u neka dešavanja
- Postoje grupe koje su potpuno zanemarili i o kojima nikako ne govorimo, a to su najčešće marginalizirane grupe: npr. LGBTI osobe, treća životna dob, samohrani roditelji
- Senzacionalističke su priče o gej brakovima, paradi ponosa, a izostaju priče o nasilju nad LGBT osobama
- Primjetan je progres u upotrebi rodno senzitivnog jezika, ali kad su u pitanju ženska prava i ravnopravnost od 6000 analiziranih tekstova, samo se 9 tekstova se ticalo ravnopravnosti spolova
- U javnoj raspravi npr. o reformi zdravstva, pacijenti ne mogu učestvovati – nisu uključeni u donošenje zakone
- Prava manjina ne mogu biti definirana ako se ne definiraju prava novinara
- Mediji uglavnom ne izvještavaju o ljudskim pravima, odnosno mali je broj medija koji posvećuju pažnju ljudskim pravima
- Novinari jesu zainteresirani da pišu o problemima vezanim za ljudska prava, pogotovu o ranjivim kategorijama npr. djeca, ali urednici nisu

- Često nema empatije u izvještavanju o temama koje se odnose na ljudska prava ranjivih kategorija, a kad se izvještava uglavnom se izvještava o istim problemima (npr. u posebne kategorije spadaju i žrtve seksualnog zlostavljanja)
- Humanitarne akcije povezane sa siromaštvom se često na pogrešan način prezentiraju
- Izvještavanje je često senzacionalističko, a nerijetko i stereotipno

Stanje u praksi vezano za slobodu govora i medijskih sloboda u BiH

- U odnosu na regiju medijske slobode u BiH su daleko bolje pozicionirane
- Ne smiju se ignorirati ataci na novinare
- Kad je riječ o slobodi medija obično je fokusiranost na Sarajevo, a rijetko kad je osvrt na manje sredine i stanje medijskih sloboda u tim sredinama, gdje su novinari pod većim pritiskom
- Ne smije se dozvoliti zabrana ulaska novinarima u institucije bez obzira kojoj redakciji pripadali
- Novinari su nezaštićena profesija. „Napad na novinara u obavljanju posla“ se ne smatra krivičnim djelom već remećenjem javnog reda i mira. Napad na službeno lice je krivično djelo, a novinari nemaju status službenog lica
- „Napad na novinara“ se ne isplati prijavljivati policiji, jer zbog izostanka sankcija je to samo gubitak vremena
- Prisutna je nekultura dijaloga, a to nije sloboda govora
- Nedostaje novinarska solidarnost
- Novinari nemaju hrabrosti govoriti o stvarima koje proživljavaju unutar svojih medijskih kuća
- Nerijetka je izloženost mobingu, a taj mobing je tabu tema u novinarstvu. Mobingom se smatra i ako vlasnik medija ne isplaćuje plaću ili ucjenjuje neplaćanjem zdravstvenog osiguranja. Jedan novinar je na radionicama izjavio: „Govori se da nas ponižavaju političari, a ja nisam bio ponižen od političara koliko sam bio ponižavan u svojoj matičnoj sredini“.
- Sloboda govora i medijske slobode su u direktnoj vezi sa finansijskom situacijom i zato je nezavisno novinarstvo na kritičnom nivou
- Gdje je granica između slobode govora i govora mržnje –sankcioniranjem govora mržnje se ne vrši cenzura
- KZ BiH ne poznaje govor mržnje već samo djelo raspirivanja nacionalne i vjerske mržnje
- Ogroman neuređen prostor kad su u pitanju komentari na portalima i društvenim mrežama – obiluju uvredljivim sadržajima, prijetnjama – neophodno je utvrditi odgovornost i za te sadržaje

Preporuke u cilju unaprijeđenja slobode govora i medijskih sloboda

- U cilju zaštite novinarske profesije, novinare izvještače tretirati kao službene osobe i u tom cilju predložiti izmjene krivičnog zakonodavstva
- Neophodno je hitno donijeti zakon o vlasništvu nad medijima
- Zakonski regulirati definiciju govora mržnje i utvrditi odgovornost administratora i vlasnika portala za dalje širenje govora mržnje
- Izraditi regulativu ko može biti provider i pripremiti preporuke o reguliranju interneta u cilju efikasnog uklanjanja svih uvredljivih sadržaja
- Redovno analizirati rad društvenih mreža
- Ombudsmeni za ljudska prava treba da javno prozivaju institucije koje ne provode njihove preporuke
- Organizirati više edukacija o ljudskim pravima namijenjenim novinarima i urednicima
- Organizirati edukaciju o ljudskim pravima na fakultetima koji obrazuju novinarske kadrove sa fokusom na određene marginalizirane grupe

- Organizirati posebne vrste edukacija o ljudskim pravima, o unaprjeđenju slobode govora i medijskih sloboda za urednike medijskih kuća
- Mediji se moraju umrežiti, osnažiti, međusobno pomagati, govoriti o novinarima kao društveno korisnim osobama i njihovoj odgovornosti da iniciraju pozitivne promjene u društvu
- Novinari trebaju raditi na sindikalnom organizovanju i razmotriti potrebu formiranja vlastite Komore
- Osigurati fond za nezavisno izvještavanje – free-lance
- Pripremiti Mini-paket informacija o ljudskim pravima, slobodi govora i općenito medijskim slobodama za početnike u novinarskom poslu
- Podatke o napadima na novinare ne prikupljati samo od policijskih agencija, nego obavezno i od VSTV-a uključujući i informacije o ishodima podnesenih prijava za sva djela počinjena prema novinarima, broju procesuiranih lica odgovornih za napade na novinare u vršenju njihove profesionalne dužnosti

7. Generalna preporuka

U cilju unaprjeđenja slobode govora i medijskih sloboda usvajaju se sve Preporuke iznesene na radionicama sa novinarima i medijskim profesionalcima, u Tesliću, Sarajevu i Međugorju.

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH je **Zaključkom 2** tražio da se da odgovor koje su aktivnosti preduzeli nadležni organi u slučajevima koji nisu u skladu sa članom IV 3 g), h) i j) Ustava BiH. U cilju pripreme odgovora Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo pravde BiH u dva navrata od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća i jednom od Institucije Ombudsmena BiH zatražili odgovor na naprijed navedeno.

Institucija Ombudsmena BiH je dostavila odgovor da ista nije postupala u slučajevima vezanim za povredu prava iz člana IV 3 j) Ustava BiH uz konstataciju da su članom IV 3 g), h) i j) Ustava BiH široko formulisane povrede prava, te u skladu sa navedenim Institucija Ombudsmena BiH nije u mogućnosti dostaviti traženi odgovor.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine obraćalo se 28.12.2016. godine Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine sa zahtjevom za dostavljanje podataka o tužilačkim i sudskim predmetima u vezi sa poslanicima i delegatima Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

U odgovoru Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (dopis broj 06-50-2-3-2/2017. odine od 30.01.2017. godine) naznačeno je da VSTV nije u mogućnosti dostaviti tražene podatke jer iste nije bilo moguće preuzeti iz sistema za automatsku obradu podataka zbog okolnosti da sudovi nisu obavezni da evidentiraju podatke o strankama o pojedinačnim predmetima na način da se registruju njihova zanimanja ili funkcija u organima izvršne ili zakonodavne vlasti. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je decidno obavijestilo da nije u mogućnosti dostaviti tražene podatke.

Dopisom broj: 06-07-25-2441/16 od 27.07.2017. godine, Ministarstvo pravde BiH, ponovo se obratilo Visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH, sa zahtjevom za dostavu informacije da li u odnosu na ranije dostavljenu informaciju, eventualno raspolažu bilo kakvim novim podacima, bilo da je riječ o podacima iz Sistema za upravljanje predmetima, bilo da je riječ o podacima iz drugih izvora, a tiču se naredbi o pokretanju istraga i naredbi o obustavi istraga, kao i o broju podignutih/potvrđenih optužnica protiv poslanika i delegata Parlamentarne skupštine BiH, za postupke u vršenju dužnosti poslanika odnosno delegata, kao i pozivanja na građansku odgovornost u ovom pogledu.

Zbog nedostatka zvaničnih podataka, u ovom Izvještaju je izostala sveobuhvatna Informacija po zaključku br: 2.

Polazeći od naprijed navedenog, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH predlaže da Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, nakon razmatranja Izvještaja o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini, donese sljedeći:

ZAKLJUČAK

- 1. Usvaja se izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini**
- 2. Zadužuje se Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da Izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini uputi u parlamentarnu proceduru**
- 3. Zadužuje se Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da Izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini dostavi Zajedničkoj komisiji za ljudska prava Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine na nadležno postupanje**